

**Ontmoetingen
tussen
Zen en christendom**
Een persoonlijk verslag

door

Greetje Limpens – Van Overbeek

Inleiding.

De laatste decennia is er in Europa een groeiende belangstelling ontstaan voor de oosterse religies. Vooral het boeddhisme heeft voor velen een grote aantrekkingskracht. Van de vele vormen binnen het boeddhisme, die in Europa bekendheid hebben gekregen, trok het zenboeddhisme het eerst de aandacht.

Reeds in de vijftiger jaren waren er enkele zencentra. Het aantal mensen dat zich toen met zenmeditatie bezig hield, was nog erg klein en de literatuur over zen was zeer beperkt. In de zeventiger jaren nam de belangstelling voor zen snel toe. Vooral in kloosters en abdijen begon men de grote waarde van de zenmeditatie voor het contemplatieve leven te ontdekken.

Van de personen, die bij de introductie van de zenmeditatie in Europa een grote rol hebben gespeeld, wil ik hier de Duitse pater jezuiet Hugo Enomiya Lassalle en de benedictijn Willigis Jäger noemen. Zij hebben, na hun eigen zenvorming in Japan, de zenmeditatie naar Europa gebracht.

Pater Lassalle, zo werd hij door al zijn leerlingen genoemd, werd in 1929 door zijn orde uitgezonden naar Japan. Hij raakte daar geboeid door het zenboeddhisme, ging in de leer bij verschillende zenmeesters en voltooide de hele koanstudie. In 1978 kreeg hij de officiële bevestiging als zenmeester. Reeds in 1972 had hij zijn eerste boek *Meditation als Weg zur Gotteserfahrung* gepubliceerd. Daarna verschenen nog een aantal boeken over zen en christendom van zijn hand.

Verschillende kloosters in Europa nodigden pater Lassalle regelmatig uit om zentrainingen te geven aan de kloosterlingen. En vervolgens openden de kloosters hun deuren voor leken, die graag de trainingen wilden meemaken.

Willigis Jäger stichtte, na zijn bevestiging als zenmeester in Japan, een zencentrum in Würzburg, waar hij ontelbaar velen heeft ingeleid in de zenmeditatie en begeleid op hun zenweg.

Door de inzet van deze pioniers en door uitwisseling van Japanse zenmonniken en Europese monniken in de zeventiger en tachtiger jaren is er in Europa een dialoog tussen zen en christendom

op gang gekomen die nog voortduurt.

In die dialoog tussen zen en christendom speelde ook het boek van de Japanner Kakichi Kadowaki *Zen and the Bible* een grote rol. Kadowaki groeide op in de traditie van het zenboeddhisme, maar koos later voor het christendom. Na jarenlange studies binnen de gemeenschap van de jezuïeten werd hij zelf jezuïet en kreeg een intensieve training in de spirituele oefeningen van de heilige Ignatius, de stichter van de orde der jezuïeten.

Gedurende deze opleiding werd hij getroffen door overeenkomsten tussen zenboeddhisme en de joods-christelijke mystiek. Hij maakte een studie van de middeleeuwse mysticus Eckhardt en om dit onderzoek te verdiepen, reisde hij naar Duitsland.

Tijdens zijn verblijf aldaar werd hij uitgenodigd om voor een groep doctoraalstudenten in de theologie te spreken over zen en christendom. Er ontstond een levendige dialoog tussen de theologiestudenten en de zenboeddhistische jezuïet.

Deze dialoog liet hem niet meer los en in 1977 publiceerde hij in Japan zijn boek *Body-Reading Koans and the Bible*.

In 1980 volgde de eerste Engelstalige uitgave: *Zen and the Bible*.

Kadowaki gaf ook in Europa zenondericht.

Als voorbereiding op een zencursus, die hij in het voorjaar van 1998 in De Tiltenberg in Vogelenzang zou geven, organiseerde de zenstaf aldaar een studiedag over 'Zen en de joods-christelijke traditie'.

Aan mij werd gevraagd te spreken over het boek van Kadowaki en over mijn ervaringen t.a.v. de ontmoeting tussen zen en de bijbel tijdens mijn zenpraktijk van ruim 15 jaar. De tekst in deze katern is een bewerking van die voordracht in De Tiltenberg.

Wat betekent zen voor mij?

In het najaar van 1981 begon ik met zenmeditatie. Ik kwam in contact met zen door de boeken van pater Lassalle, die enkele jaren daarna mijn eerste officiële zenmeester werd.

Mijn eerste zencursussen deed ik in de Benedictijnerabdij van de Slangenborg. In deze abdij worden de meditaties afgewisseld met de diensten in de kapel. Naast de eucharistieviering zingen de monniken vijf keer per dag psalmen. Vreemde teksten, meer dan 2000 jaar oud, maar zó geladen dat ze mij raakten. Het mediteren en de stilte hadden mijn gemoed geopend voor deze oeroude gezangen. Later zag ik overeenkomsten met de zenverhalen en de sutra's: onsamenhangende en paradoxale teksten, maar eveneens zo treffend en zo wakkerschuddend, dat ze me blijven imponeren en inspireren.

De ontmoeting tussen zenmeditatie en christelijke traditie was er dus al in het prille begin van mijn zenweg.

En in dat prille begin ontdekte ik ook de christelijke mystiek. Ik las de teksten van verschillende christelijke mystici en raakte erdoor gefascineerd. Dit stimuleerde weer mijn zenbeoefening. Kortom, er ontstond een vicieuze cirkel, die mij lange tijd in de ban hield.

Door deze ingrijpende wisselwerking tussen zen en christelijke mystiek kwam het godsbeeld, dat ik ongewild uit mijn jeugd had meegenomen, onder zware druk te staan. Het verdween en er groeide een ongeweten weten.

Dit ongeweten weten kan ik het best uitdrukken met de woorden van Jan van het Kruis: 'Zonder steun en toch gedragen'. Of zoals Augustinus het verwoordde: 'God is dichterbij mij dan ik bij mijzelf' of Eckhardt met: 'Van God houden als van niemand'.

Zenkoans en bijbelteksten.

Voor wie het begrip niet kent, koans zijn korte, van oorsprong Chinese zenteksten, die meestal bestaan uit een dialoog tussen een zenmeester en één of meerdere leerlingen. In die teksten wordt een vraag gesteld die je niet met je verstand kunt beantwoorden, terwijl de zenmeester wel een antwoord van je verwacht.

Het is de bedoeling dat je de koan meeneemt in je meditatie totdat er een antwoord in je opkomt. Tijdens een zencursus krijg je de gelegenheid om je antwoord mede te delen aan je zenmeester, die bepaalt of het juist is.

Er bestaan in de eeuwenoude zentraditie honderden koans, die aanvankelijk mondeling zijn doorgegeven en later te boek werden gesteld en van commentaren voorzien. Om een koanstudie te beginnen, moet je je bekennen tot een erkende zenmeester, die zelf de hele koanstudie heeft afgerond, een studie die vele jaren duurt.

Koans zijn een fundamenteel onderdeel van het zenboeddhisme, maar zij zijn niet onlosmakelijk met de zenmeditatie (zazen) verbonden. Binnen het zenboeddhisme bestaan verschillende richtingen en in één daarvan, de Rinzai, neemt de koan een belangrijke plaats in en hecht men veel waarde aan de koantraining. Binnen de andere richtingen speelt de koan een minder belangrijke rol.

In zijn boek *Zen and the Bible* geeft Kadowaki een verslag van zijn eigen koantraining, van zijn persoonlijke ervaringen binnen die training en van de betekenis van de koans voor zijn begrip van de bijbelteksten. In dit boek vergelijkt hij koanteksten met teksten uit de bijbel. Ook wil hij ermee laten zien dat werken met koans je intuïtieve vermogens bevordert en dat het de geest kan openen voor de mysteries binnen het christelijk geloof.

Ik ben het met Kadowaki eens, omdat ik uit eigen ervaring weet, dat het werken met koans inzicht geeft in de teksten van de bijbel en in de geloofswaarheden van het christendom. Dit komt tot uiting in de onverwachte inzichten die je krijgt. Je reacties zijn dan: O, dat staat er! Dat betekent het! Zoals ik het nú lees, heb ik het eerder niet gelezen!

Op andere momenten ben je verrast en verheugd de overeenkomsten te zien tussen je eigen religieuze cultuur en de vreemde spirituele cultuur, waarin je je verdiept. Het bewerkstelligt, dat je eigen religie meer gewicht krijgt, meer universeel wordt. Ik wil hiervan enkele voorbeelden geven uit mijn eigen ervaring.

Voorbeelden uit eigen meditatie-ervaring.

Ik wil beginnen met twee korte teksten naast elkaar te zetten zonder er commentaar op te geven.

Het eerste citaat komt uit de vroege joodse wijsheidsliteratuur, uit de 'Boeken der Wijsheid', geschreven omstreeks 100 v. Christus. Het maakt deel uit van de Heilige Schrift van de christenen.

'De wijsheid wordt gemakkelijk ontdekt door wie haar liefhebben, en gevonden door wie haar zoeken. Aan wie haar begeren laat zij zich aanstonds kennen. Wie vroeg voor haar opstaat, hoeft zich niet moe te maken, want hij vindt haar zitten aan zijn deur.' (Boeken der Wijsheid 6:12-15).

Het tweede citaat komt uit de zenliteratuur, omstreeks 1700. Ik nam het uit 'Het lied van Zazen', van de beroemde zenmeester Hakuin.

'De levende wezens weten niet hoe dicht bij het is en zoeken het ver weg. Hoe droevig!

Het is als sterven van de dorst temidden van een fontein van water.

Of als een kind van rijken, dat rondwaalt tussen de armen.'

(Uit *Het lied van Zazen* van Hakuin).

Zoals ik reeds vermeldde, was pater Lassalle mijn eerste officiële zenmeester. Bij hem begon ik mijn koanstudie.

Eén van de koans die hij me gaf, luidde:

'Als de wind door de wilgen waait,
de donzige zaadballen zweven weg.'

Ik wist niet meteen het antwoord. Erover peinzend, schoten mij steeds de woorden uit psalm 103 te binnen: 'Want de mens - als gras zijn zijn dagen, - hij bloeit als de bloem op het veld; gaat de wind erover - verdwenen, en de plek heeft geen weet meer van hem.'

Ik vertelde dat aan Lassalle en we hadden een kort gesprek over de rijkdom van de psalmen. Het antwoord van de koan volgde gemakkelijk.

Na de dood van Lassalle is Amy Samy mijn zenmeester geworden. Hij werd in 1936 geboren in Birma uit Indische ouders. Zijn ouders waren christenen en stuurden hem naar een jezuïetencollege. Na zijn middelbare school werd hij lid van de jezuïetenorde.

Door de boeken van Lassalle en ontmoetingen met hem leerde Samy zen kennen. Zen maakte op hem een diepe indruk en hij ging in Japan in de leer bij dezelfde zenmeester als Lassalle. Bij deze meester voltooide hij zijn koanstudie en werd bevestigd als zenmeester.

Met Amy Samy vervolgde ik mijn koanstudie en onder zijn begeleiding worstelde ik me door de Mumonkan, een koanverzameling uit de twaalfde eeuw vernoemd naar Mumon, de zenmeester die de verzameling samenstelde en van commentaar voorzag.

Van deze verzameling wil ik koan 12 aanhalen. Ook deze koan riep bij mij herinneringen op aan een tekst uit het Oude Testament. Na de zencursus zocht ik wat ik in gedachte had op in de bijbel.

Hoewel de teksten zeer verschillen, zijn er ook frappante overeenkomsten.

De koan luidt als volgt:

Iedere dag riep meester Zuigan tegen zichzelf:

"Meester!". Dan antwoordde hij: "Ja".

"Ben je wakker?", vroeg hij dan.

En antwoordde zichzelf:

"Ja, ik ben wakker".

"Wordt nooit, op geen enkele dag,
op geen enkel uur misleid.

Zorg daar voor!"

"Ja, daar zorg ik voor!"

En de tekst uit het Oude Testament:

Eens lag Eli, de priester van de tempel, te rusten. Zijn ogen waren zo slecht geworden, dat hij niets meer kon zien. Samuel, zijn hulpje, lag te slapen in het heiligdom van de Heer, waar de verbondskist van God stond.

Tegen de morgen riep de Heer: "Samuel".

"Ja", antwoordde hij en liep snel naar Eli. "Ja, hier ben ik. U heeft mij geroepen."

"Nee, ik heb niet geroepen. Ga maar weer liggen."

En Samuel ging weer liggen.

De Heer riep Samuel opnieuw en Samuel ging weer naar Eli:

"Ja, hier ben ik. U hebt mij toch geroepen". "Nee, ik heb je niet geroepen, mijn jongen. Ga maar weer liggen".

Weer riep de Heer Samuel, nu voor de derde keer. Hij stond weer op en ging naar Eli: "Ja, hier ben ik. U hebt mij toch geroepen". Nu drong het tot Eli door, dat het de Heer was die de jongen riep. (1 Samuel 3:1-9)

Ik vroeg me af wat deze twee verhalen, die zo verschillend zijn en toch ook zo veel gelijkenis hebben, mij te zeggen hebben. Ik leerde er uit dat ik mezelf wakker moet roepen en dat ik me moet laten wakker roepen door mensen die mij aanspreken en door gebeurtenissen, die op mij afkomen.

Dan is het aan mij om ja te zeggen.

Ja tegen mijzelf en tegen alles wat in mij leeft.

Ja tegen allen die met mij leven.

Ja tegen alles wat aan mij en om mij heen gebeurt.

Dus zoals in de koan en in het Oude Testament drie maal volmondig: ja.

Ik ben niet de enige, die deze koan in verband bracht met het verhaal uit het Oude Testament.

Ook Kadowaki haalt die koan aan in hoofdstuk 19 'Onderzoek de plaats waar je staat' van zijn boek *Zen and the Bible*. Hij schrijft: "De meester in deze koan is je oorspronkelijk gezicht, vóórdat je ouders waren geboren.

Om het eenvoudiger te zeggen: het is de boeddha-staat. Het probleem dat door deze koan wordt gesteld, is dat je persoonlijk wordt geïntellectueeliseerd door het leven van de Boeddha en dat je zelf je eigen meester wordt."

Enige tijd geleden is een boek verschenen met de titel *Zen en christendom*. De schrijver, Robert Kennedy, is een katholiek priester en jezuïet, die in Japan tot zenmeester is opgeleid.

In het laatste hoofdstuk van zijn boek vermeldt ook hij deze

koan. Hij schrijft: 'Het is jammer dat deze koan van meester Zuigan meer wordt aangehaald dan werkelijk wordt begrepen door de beginnende leerling. Bij eerste lezing kan de leerling zowel genieten van het eenmansspel als van de dramatische dialoog en tot de slotsom komen dat meester Zuigan zichzelf een goede menselijke raad gaf. De zin van de koan ligt echter in het beantwoorden van de vraag: Wie roept er en wie geeft antwoord? Wie treedt er op in de verschillende rollen?

Als deze vragen niet volledig worden beantwoord, is de zen van de leerling slechts herhalend en leeg".

Verderop in dat hoofdstuk geeft Kennedy zelf het antwoord, maar stelt ook weer nieuwe vragen. Hij schrijft: "De vragende meester en de meester, die antwoord geeft, zijn geen twee verschillende personen, maar de ene absolute meester, die tot zichzelf spreekt en zichzelf antwoord geeft.

De meester van Zuigan is ook onze meester en die meester is hier en nu voor ons aanwezig. Hoe zullen we die meester antwoorden? Hoe zal hij antwoord geven?"

Kennedy sluit dit hoofdstuk en daarmee ook het boek af met een tekst die een anonieme zenmeester over deze koan schreef:

'Een watervogel komt en gaat,
hij laat geen spoor achter.
Toch weet hij
hoe hij zijn weg moet vervolgen.'

Deze eenvoud van de weg en het vertrouwen op de meester in onszelf, de meester van ons hart, vind ik prachtig verwoord in psalm 131:

'Heer, niet verheft zich mijn hart, mijn ogen vermeten zich niet. Ik begeef mij niet in wat te groot is, te wonderbaarlijk voor mij. Neen, bedaren liet ik, verstillen mijn ziel, als een kind bij zijn moeder geborgen.'

"Iedere dag een goede dag".

Ja zeggen tegen mijn leven! Vandaar kom ik uit bij koan 6 van de *Hekiganroku*. Ik haal eerst de volledige tekst van de koan aan:

De zenmeester Ummon richtte zich tot zijn verzamelde leerlingen

en zei: "Ik vraag jullie niets over de dagen vóór de vijftiende van de maand. Maar ik vraag jullie wat over ná de vijftiende. Kom en vertel me wat over deze dagen."

En hij gaf hen zelf het antwoord: "Iedere dag is een goede dag."

Deze koan lijkt eenvoudig. Er wordt geen paradoxale situatie geschilderd en ook geen onbegrijpelijke vraag gesteld. Maar deze koan kan bij ons wel veel vragen, zelfs verzet oproepen. Hoe kan ik iedere dag een goede dag noemen? Is vandaag een goede dag? Met alle zorgen en verdriet in mijn leven? Met alles wat er gebeurt om mij heen? Met alle ellende in de wereld? Hoe kan ik daar ja tegen zeggen?

Toch is dat wat Ummon hier bedoelt.

De *Hekiganroku*, waartoe deze koan behoort, is één van de beroemdste koanverzamelingen uit de zentraditie. Hij is een eeuw ouder dan de *Mumonkan* en stamt uit de elfde eeuw. Een eeuw later voegde een andere zenmeester commentaren toe aan alle koans van deze verzameling.

Over deze koan schreef hij: 'Kinderen hebben vertrouwen in het leven en genieten van het leven, omdat ze ieder moment in een positieve samadhi leven. Zij zeggen niet zoals volwassenen: "Mij werd het leven gegeven zonder dat mij werd gevraagd of ik geboren wilde worden". Als je in een positieve samadhi bent, zoals kinderen zijn, dan is alles in orde en iedere dag is een goede dag.' (Samadhi is een open en lege, doch geconcentreerde waakzaamheid van het bewustzijn.)

Dit commentaar op de koan komt sterk overeen met de woorden, die Christus sprak over het worden als een kind. Woorden die driemaal in het Evangelie voorkomen, bij Mattheüs, bij Marcus en bij Lucas.

Ik citeer Mattheüs (18:1-5): 'De leerlingen vragen aan Jezus: "Wie is de belangrijkste in het hemelse koninkrijk?" Jezus riep een kind en zette het midden in de kring. En hij zei: "Ik verzeker jullie, in het hemelse koninkrijk kom je alleen binnen als je van gezindheid verandert en wordt als kinderen. De belangrijkste in het hemelse koninkrijk is dus hij, die zichzelf even onbelangrijk vindt als dit kind".'

Hier zien we dus, dat zowel in de zentraditie als in het christendom het kind als voorbeeld wordt gesteld. Aan ons volwassenen wordt de opdracht gegeven om te zijn als een kind.

Kinderen vragen niet 'waarom' aan het leven. Kinderen sluiten zich niet af van het leven. In de meest pijnlijke en barre omstandigheden nemen zij het leven zoals het op hen afkomt. Kinderen zeggen ja tegen het leven. Zij blijven altijd open en positief ingesteld. Zij verwachten, zonder waarborg en zekerheid, iets goeds van de toekomst.

Dat onbevangen en onbevooroordeeld ja zeggen, dat is wat zen ons leert. Het leven aanvaarden zoals het ons wordt gegeven. Maar dit moeten we wel goed begrijpen. Aanvaarden wil niet zeggen onze gevoelens ontkennen. Aanvaarden van elke dag is ook ja zeggen tegen de gevoelens van die dag: tegen geluk en vreugde, tegen pijn en verdriet, tegen boosheid en wanhoop. En ook ja zeggen tegen onze eigen onmacht. In de realiteit van elke dag is dit ja zeggen een zware opgave. Het beantwoorden van de koan 'Iedere dag is een goede dag' duurt een leven lang.

Deze koan houdt mij al jaren intens bezig. Daarom wil ik er nu iets dieper op ingaan.

"Merkstenen" van Hammarskjöld.

Hoogstwaarschijnlijk hebt u ook wel één of twee boeken, die u steeds herleest, omdat ze u op de een of andere manier 'iets te zeggen hebben'. Voor mij is zo'n boek: *Merkstenen* van Dag Hammarskjöld. Hammarskjöld was secretaris-generaal van de Verenigde Naties van 1953 tot 1961. In dat jaar vond hij de dood bij een vliegtuigongeluk op een vredesmissie in Afrika.

Hij liet een soort dagboek na met persoonlijke notities en gedichten, dat na zijn dood is uitgegeven.

In die korte teksten leren wij hem kennen als een man die zichzelf niet spaarde. Hij worstelde met zijn moeilijke eigenschappen, met zijn eenzaamheid en met zijn christelijk geloof. Zeer waarschijnlijk beoefende hij de zenmeditatie, want één van zijn teksten wijst daar op. Zeker is dat hij bekend was met teksten

van oosterse en christelijke mystici.

Aanvankelijk ervoer Hammarskjöld zijn leven en zeker zijn taak als Secretaris-generaal, die hij had aanvaard uit plichtsbetrachting, als een zware opgave.

Hij worstelde ook met de zinvraag van zijn leven.

In de loop van zijn dagboek verandert Hammarskjölds innerlijke houding: van wanhoop naar berusting, van opgave naar overgave. Veel van zijn notities gaan over aanvaarden. Zo schreef hij in 1953 bijvoorbeeld: 'Ja zeggen tegen het leven is ook ja zeggen tegen jezelf. Ja, ook tegen die eigenschap die het moeilijkst te veranderen is.' Wat later schreef hij: 'Je durft ja te zeggen - en ervaart een diepere zin. Je herhaalt je jawoord - en alles wordt zinvol. Als alles zinvol is, hoe kun je dan iets anders leven dan een *Ja*.'

Drie maanden voor zijn dood schreef hij: 'Ik weet niet wie - of wat - de vraag stelde. Ik weet niet wanneer zij werd gesteld. Ik herinner mij niet dat ik antwoordde. Maar eens zei ik ja, tegen Iemand - of iets. Vanaf dat moment heb ik de zekerheid dat het leven zinvol is en dat mijn leven, in onderwerping, een doel heeft. Vanaf dat moment heb ik geweten wat het wil zeggen "niet òm te zien", of "zich niet te bekommeren om de dag van morgen".'

Op het einde van zijn leven kon Hammarskjöld met overgave ja zeggen tegen zijn leven. Hij had zichzelf aanvaard; zijn taak zag hij als zijn levensweg; hij was thuisgekomen in het geloof van zijn jeugd en met zijn eenzaamheid had hij zich verzoend. Hij kon ja zeggen tegen iedere dag.

Uit zijn dagboek leerde ik wat deze koan uit de *Hekiganroku* mij te zeggen heeft: het gaat niet om de dagen vóór de vijftiende en niet om de dagen erna; nee, het gaat om de vijftiende, het gaat om vandaag! 'Iedere dag is een goede dag'.

Niets wijst er op dat Dag Hammarskjöld deze koan kende, maar het werd zijn levenskoan en hij liet ons delen in zijn antwoord op deze koan via zijn dagboek. Daar ben ik hem dankbaar voor.

De tien bruidsmeisjes met de lampen.

Tenslotte haal ik nog een tekst uit de bijbel aan. Deze tekst ben ik pas gaan begrijpen door het beoefenen van de zenmeditatie.

Ik vergelijk deze tekst niet met een koan of een andere zentekst, maar ik wil slechts aangeven hoe voor mij de weg in het christelijke geloof en de zenweg samenvielen in dat éne verhaal uit de bijbel.

Dit verhaal is een gelijkenis uit het evangelie van Mattheüs.

'Het hemelse koninkrijk lijkt op tien bruidsmeisjes, die hun olielampen namen en de bruidegom tegemoet gingen. Vijf van hen waren zo wijs om extra olie mee te nemen, maar de andere waren zo onverstandig om dat niet te doen. Toen de bruidegom maar niet kwam, werden ze allemaal slaperig en sliepen in. Midden in de nacht werd er geroepen: "Daar komt de bruidegom. Ga hem tegemoet!" Alle meisjes stonden op en maakten hun lampen in orde.

De onverstandige meisjes zeiden tegen de wijze meisjes: "Geef ons wat van jullie olie, want onze lampen gaan bijna uit." Maar die antwoordden: "Misschien is er niet genoeg voor ons allemaal. Ga naar de koopluier om olie te kopen." Toen de onverstandige meisjes weg waren om olie te halen, kwam de bruidegom. De meisjes die met hun brandende lampen klaar stonden, gingen met hem mee naar binnen om de bruiloft te vieren en de deur werd gesloten. Later kwamen de andere meisjes terug. Zij klopten en riepen: "Heer, heer, laat ons binnen." Maar hij zei: "Ik ken jullie niet." (Mattheüs 25:1-12)

Dit verhaal heb ik vroeger vaak gehoord en altijd was ik zeer verontwaardigd. Ik vond de wijze meisjes zeer egoïstisch, omdat ze hun olie niet deelden met de anderen. Ik begreep niet waarom juist deze meisjes wijs werden genoemd en mochten deelnemen aan het bruiloftsfeest. Ik was boos op de bruidegom, omdat hij de meisjes, die de moeite hadden gedaan om olie te kopen, buiten liet staan. Ik vond dat in deze gelijkenis de slechten werden beloond en de goeden gestraft.

Enige tijd geleden hoorde of las ik dit verhaal opnieuw en ineens wist ik wat in dit verhaal wordt verteld.

Het gaat over mensen die religieus of spiritueel zoekende zijn.

Over mensen die op weg zijn: op weg naar overgave, naar verlichting, op weg naar het koninkrijk Gods, naar het ware zelf, de pure staat, het verwerkelijken van de boeddha-natuur of hoe je het ook wil noemen.

Alle tien de meisjes waren op weg. Sommigen hadden onderweg al meer innerlijke wijsheid en innerlijke vrijheid verworven dan de anderen.

Bij de wijze meisjes brandde het licht en zij vertrouwden op hun ervaring dat het licht zou blijven branden. Maar hoe zouden zij dat licht en dat vertrouwen kunnen overbrengen aan de andere vijf, die moeite hadden hun licht brandend te houden en geen reserve hadden?

Vertrouwen en overgave zijn niet met goede raad of ondersteuning over te dragen.

Ieder moet zijn eigen weg gaan, zijn eigen lamp ontsteken en brandend houden. Deze weg is individueel en strikt persoonlijk. Vaak moeten we stukken van de weg opnieuw afleggen of komen we voor innerlijk gesloten deuren te staan.

Ik zie een overeenkomst tussen het op weg zijn naar de bruidegom en de zenweg. De tien meisjes met de lampen zijn zoals zenbeoefenaars met koans. Ook de koanstudie is een strikt individuele en persoonlijke weg. Het is een ongeschreven wet dat men geen antwoorden op koans aan anderen geeft, ook niet aan goede vrienden, zelfs niet aan partners. Mensen, die niet met zen bekend zijn, vinden dit zeer vreemd, soms zelfs lachwekkend. Ze vinden het even onbegrijpelijk als ik de gelijkenis van de wijze en de domme meisjes aanvankelijk vond.

Maar ingewijden in zen zien in, dat je niets hebt aan het antwoord van een ander. Immers, niet het antwoord op de koanvraag is het belangrijkste, maar de weg er naar toe.

Als je het antwoord aan een ander geeft, houd je jezelf en de ander voor de gek, want je slaat het wezenlijke over. Zonder de weg er naar toe is het antwoord waardeloos. De ervaringen en intuïtieve inzichten die je hebt verkregen op weg naar het antwoord, zijn niet over te dragen.

Niemand is bij machte zijn persoonlijke 'verlichting' aan een ander te geven. Zoals ook de wijze meisjes hun olie, hun innerlijke

rijkdom die de lamp brandend houdt, niet aan de onverstandige meisjes kunnen geven.

Tenslotte een zentekst die mij heel dierbaar is. Het is Mumons vers bij de laatste koan van de *Mumonkan*:

*Before a step is taken, the goal is reached;
Before a tongue is moved, the speech is finished.
Though each move is ahead of the next,
There is still a transcendent secret.*

*(Voordat de eerste stap is gezet, is het doel bereikt;
Voordat de tong zich beweegt, is het gezegde gezegd.
Op iedere stap volgt een andere stap;
Weet wel: In alles schuilt een transcendent geheim)*

Dit artikel is eerder verschenen in het *Kwartaalblad Boeddhisme*, jaargang 5, nummer 3, voorjaar 2000.

Lees-adviezen.

Titel : Zen en Christelijke spiritualiteit.
Auteur : Hugo M.E. Lassalle
Uitgever : East West Publications
ISBN : 905340397

Titel : Het geopende oog
Auteur : Jeroen Witkam
Uitgever : Lannoo
ISBN : 902092060

Titel : Het Goede Hart
Het Nieuwe Testament in Boeddhistisch perspectief
Auteur : Dalai Lama
Uitgever : Lannoo
ISBN : 9071886093

Titel : Ruusbroec in gesprek met het Oosten
Mystiek in Boeddhisme en Christendom
Auteur : Paul Mommaers en Jan van Bragt
Uitgever : Averbode/Kok Kampen
ISBN : 9024264936

Titel : Zen en Christendom
Auteur : Robert E. Kennedy
Uitgever : Mirananda, Den Haag
ISBN : 9062718655

Titel : Zen and the Bible
Auteur : J. K. Kadowaki
Uitgever : Routledge and Kegan Paul, London
ISBN : 0710004028

Titel : HARA. Het dragende midden van de mens
Auteur : Karlfried Graf Dürckheim
Uitgever : Ankh-Hermes
ISBN : 9020247565

Greetje Limpens Van Overbeek (1936) begon in 1981 haar zen-praktijk in de benedictijnenabdij De Slangenburg in Doetichem. In 1985 werd zij leerlinge van Enomiya Lassalle en vervolgens van Victor Löw en Ama Samy. Onder leiding van deze zenmeesters beoefende zij ook de koanstudie. Sinds een aantal jaren is zij leerlinge van Ton Lathouwers, van wie zij in november 2003 de officiële autorisatie tot ch'anleraar ontving. Tot aan haar vut was zij 25 jaar werkzaam als psychotherapeute.